

MODERNÍ GYNEKOLOGIE

Aleš Roztočil
a kolektiv

Prof. MUDr. Aleš Roztočil, CSc. (* 10. 5. 1953)

Vyšší stupeň základní školy studoval na Comboni College v Chartúmu v Súdánu, na gymnázium nastoupil v Brně (Gymnázium Elgartova) a ve studiích pokračoval na Lycée Alphonse Daudet v Nimes ve Francii. V letech 1972–1978 studoval Lékařskou fakultu UJEP v Brně. Po promoci nastoupil jako sekundární lékař na II. gynekologicko-porodnickou kliniku LF UJEP v Brně a v roce 1986 se stal odborným asistentem. V roce 1990 obhájil kandidaturu věd na téma „Indukce porodu prostaglandiny“. V roce 1993 získal docenturu, habilitoval s prací „Diabetes mellitus, jeho rizika v graviditě a možnosti jejich ovlivnění“ a stal se zástupcem přednosta kliniky pro školství. V roce 1999 byl jmenován univerzitním profesorem a vykonával funkci zástupce přednosta kliniky pro postgraduální vzdělávání a pro školství, byl vedoucím úseku reprodukční gynekologie a následně vedoucím úseku perinatální medicíny Gynekologicko-porodnické kliniky LF MU v Brně. Od ledna 2003 je přednostou Gynekologicko-porodnického oddělení nemocnice v Jihlavě, kde souběžně vykonával nejprve funkci náměstka ředitele nemocnice pro zdravotní péči, následně pak náměstka pro vědu, výzkum a školství. V roce 2010 byl zvolen poslancem Poslanecké sněmovny České republiky jako nestraník za TOP 09 v kraji Vysočina a byl zvolen místopředsedou Výboru pro zdravotnictví PSP ČR.

Od roku 1982 působil jako externí učitel gynekologie a porodnictví na Střední zdravotnické škole Jaselská v Brně, od roku 1991 je vedoucím Katedry gynekologie a porodnictví na Institutu dalšího vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně. Byl koordinátorem studia gynekologicko-porodnického oboru na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity, pracoval také jako člen komise pro státní závěrečné zkoušky na lékařských fakultách v Brně a Olomouci, člen studijní komise Lékařské fakulty Masarykovy univerzity, člen komise pro státní doktorské zkoušky a byl předsedou komise pro obhajoby dizertačních prací v doktorském studijním programu. Rovněž působil jako člen odborné komise Vědecké rady Interní grantové agentury Ministerstva zdravotnictví ČR a dalších.

Od roku 2001 je členem výboru České gynekologické a porodnické společnosti ČLS JEP a její sekce perinatální medicíny.

Jeho publikační činnost dosud představuje 294 odborných sdělení, je autorem sedmi učebnic a na dalších šesti učebnicích se podílel jako spoluautor.

Absolvoval stáže na gynekologicko-porodnických klinikách v Nimes ve Francii a v Mölndalu ve Švédsku.

Je ženatý a je otcem jednoho syna.

MODERNÍ GYNEKOLOGIE

Aleš Roztočil
a kolektiv

GRADA Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

MODERNÍ GYNEKOLOGIE

Vedoucí autorského kolektivu:

prof. MUDr. Aleš Roztočil, CSc.

Autorský kolektiv:

MUDr. Pavel Bartoš, Ph.D., MMED, doc. MUDr. Václav Báča, Ph.D., MUDr. Petr Cvrček, Ph.D., MUDr. et PhDr. Pavel Čepický, CSc., Mgr. Petra Doucková, MUDr. Dionýz Dvořák, doc. MUDr. Jaroslav Feyereisl, CSc., doc. PhDr. Ludmila Hlaváčková, CSc., prof. MVDr. et RNDr. Petr Hořín, CSc., MUDr. Věra Hořínová, MUDr. Jiří Kepák, CSc., doc. MUDr. Ladislav Krofta, Ph.D., MUDr. Martin Kučera, Ph.D., MUDr. Zuzana Líbalová, MUDr. Roman Peschout, prof. MUDr. Aleš Roztočil, CSc., Simona Roztočilová, MUDr. Karel Řežábek, MUDr. Miroslava Skovajsová, Ph.D., MUDr. Lubomír Slaviček, MUDr. Petr Šafář, CSc., MUDr. Ondřej Šimetka, Ph.D., Mgr. Alena Valová, †doc. MUDr. Miloš Zavadil, DrSc.

Recenzenti:

Prof. MUDr. Milan Kudela, CSc.

Doc. MUDr. Zdeněk Rokyta, CSc.

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2011

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2011

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 4522. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Jitka Straková

Sazba a zlom Antonín Plicka

Kromě dále uvedených dodali obrázky a fotografie autoři. Perokresby ke kapitole 2 nakreslil MUDr. Radek Jakša; fotografie ke kapitole 4 MUDr. Věra Hořínová; ke kapitole 24.8 poskytl fotografie z vlastních operací MUDr. Pavel Bartoš, Ph.D. kamerou FULL HDTV K. STORZ; obrázky dle podkladů od autorů ke kapitolám 3, 5, 6, 7, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 27 a 29 překreslila Jana Řeháková, DiS., perokresby ke kapitolám 5, 10, 12, 14, 15, 17, 19, 20, 22, 23, 24 a 27 Jana Nejtková. Autorka kapitoly 13 děkuje MUDr. J. Malinovi za poskytnutí fotografií mikroskopických preparátů a doc. MUDr. L. Kroftovi za ultrazvukovou dokumentaci.

Počet stran 528

1. vydání, Praha 2011

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-247-2832-2 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-7109-0 (elektronická verze ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-7110-6 (elektronická verze ve formátu EPUB)

Vedoucí autorského kolektivu

PROF. MUDR. ALEŠ ROZTOČIL, CSc. – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice Jihlava

Kolektiv autorů

DOC. MUDR. VÁCLAV BÁČA, Ph.D. – Ústav anatomie 3. LF UK, Praha

MUDR. PAVEL BARTOŠ, Ph.D., MMED – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice s poliklinikou a Komplexního onkologického centra, Nový Jičín

MUDR. PETR CVRČEK, Ph.D. – Ambulance bolesti ARO Nemocnice Jihlava

MUDR. ET PHDR. PAVEL ČEPICKÝ, CSc. – Gynekologická ambulance LEVRET, s. r. o., Praha

MGR. PETRA DOUCKOVÁ – Vysoká škola polytechnická, Jihlava

MUDR. DIONÝZ DVOŘÁK – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice Jihlava

DOC. MUDR. JAROSLAV FEYEREISL, CSc. – Ústav pro péči o matku a dítě, Praha-Podolí

DOC. PHDR. LUDMILA HLAVÁČKOVÁ, CSc. – Ústav dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF UK, Praha

PROF. MVDR. ET RNDR. PETR HOŘÍN, CSc. – Fakulta veterinárního lékařství, Ústav genetiky, Veterinární a farmaceutická univerzita, Brno

MUDR. VĚRA HOŘINOVÁ – Ambulance klinické genetiky, Jihlava

MUDR. JIŘÍ KEPÁK, CSc. – Úrazová nemocnice, Brno

DOC. MUDR. LADISLAV KROFTA, Ph.D. – Ústav pro péči o matku a dítě, Praha-Podolí

MUDR. MARTIN KUČERA, Ph.D. – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice Jihlava, Centrum asistované reprodukce Sanus Jihlava, spol. s r. o.

MUDR. ZUZANA LÍBALOVÁ – Gynekologická ambulance LEVRET, s. r. o., Praha

MUDR. ROMAN PESCHOUT – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice Jihlava

PROF. MUDR. ALEŠ ROZTOČIL, CSc. – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice Jihlava

SIMONA ROZTOČILOVÁ – Rehabilitační oddělení FN Brno

MUDR. KAREL ŘEŽÁBEK, CSc. – Centrum asistované reprodukce, Gynekologicko-porodnická klinika 1. LF UK a VFN, Praha

MUDR. MIROSLAVA SKOVAJSOVÁ, Ph.D. – MEDICON, Mamma centrum, Praha

MUDR. LUBOMÍR SLAVÍČEK – Onkologické oddělení Nemocnice Jihlava

MUDR. PETR ŠAFÁŘ, CSc. – Ústav pro péči o matku a dítě, Praha-Podolí

MUDR. ONDŘEJ ŠIMETKA, Ph.D. – Porodnicko-gynekologická klinika LF OU a FN, Ostrava

MGR. ALENA VALOVÁ – Gynekologicko-porodnické oddělení Nemocnice Jihlava

† DOC. MUDR. MILOŠ ZAVADIL, DrSc. – Ústav pro péči o matku a dítě, Praha-Podolí

Obsah

Přehled použitých zkratk	XIII
Úvodní slovo	XVII
1 Dějiny české gynekologie (Ludmila Hlaváčková)	1
1.1 Od 40. let 19. století do rozdělení pražské univerzity v letech 1883–1884	2
1.2 Od rozdělení pražské lékařské fakulty na českou a německou v roce 1883 do vzniku Československé republiky v roce 1918	6
1.3 Od vzniku Československé republiky v roce 1918 do roku 1945	10
2 Normální a topografická anatomie ženských pohlavních orgánů a prsu (Václav Báča)	15
2.1 Pánev – <i>pelvis</i>	16
2.2 Vnitřní ženské pohlavní orgány	18
2.2.1 Vaječník – <i>ovarium</i>	18
2.2.2 Vejcovod – <i>tuba uterina</i>	21
2.2.3 Děloha – <i>uterus</i>	21
2.2.4 Pochva – <i>vagina</i>	26
2.3 Zevní ženské pohlavní orgány	27
2.3.1 Velké stydké pysky – <i>labia majora pudendi</i> ...	28
2.3.2 Malé stydké pysky – <i>labia minora pudendi</i> ...	28
2.3.3 Poševní předsíň – <i>vestibulum vaginae</i>	29
2.3.4 Ženská močová trubice – <i>urethra feminina</i> ...	30
2.4 Hráz – <i>perineum</i>	31
2.5 Svaly pánevního dna – <i>diaphragma pelvis</i>	31
2.6 Povázky a prostory hráze, pánevního dna a malé pánve – <i>fasciae perinei, diaphragmatis pelvis et pelvis minoris</i>	33
2.7 Prs – <i>mamma</i>	35
3 Vývoj pohlavního ústrojí u ženy (Martin Kučera)	39
3.1 Vývoj gonád a vývodných pohlavních cest	40
3.1.1 Vývoj vývodných pohlavních cest u ženy	40
3.2 Vývoj zevních pohlavních orgánů	43
4 Genetika v gynekologii (Petr Hořin, Věra Hořinová) ...	45
4.1 Genetika, genomika a gynekologie	46
4.2 Klinická genetika v gynekologii a porodnictví	47
4.2.1 Vrozené vývojové vady ženských pohlavních orgánů	47
4.2.2 Chromozomální aberace	47
4.2.3 Syndromy způsobené mutací v jednom genu a poruchy vývoje gonád	48
4.2.4 Komplexní fenotypy s prokázanou dědičnou komponentou	50
4.2.5 Nádorová onemocnění	50
4.3 Možnosti léčby a prevence problémů s genetickou příčinou	52
5 Gynekologická propedeutika (Aleš Roztočil)	53
5.1 Faktory ovlivňující stav pacientky	54
5.2 Komunikace	54
5.3 Prostředí	54
5.4 Základní gynekologická vyšetření	54
5.4.1 Anamnéza	54
5.4.2 Aspekce – vyšetření pohledem	56
5.4.3 Fyzikální vyšetření	56
5.4.4 Vyšetření břicha	58
5.4.5 Gynekologické vyšetření	59
5.4.6 Vyšetření prsů	62
5.4.7 Kontinuita vyšetření	62
6 Gynekologická endokrinologie (Pavel Čepický)	65
6.1 Hormony ovaria	66
6.1.1 Estrogeny a antiestrogeny	66
6.1.2 Gestageny a antigestageny	69
6.1.3 Androgeny a antiandrogeny	71
6.1.4 Ovariální peptidy	72
6.1.5 Ovariální eikosanoidy	72
6.2 Ovariální cyklus	72
6.3 Menstruační cyklus	74
6.3.1 Histologie menstruačního cyklu	74
6.3.2 Klinika menstruačního cyklu	75
6.4 Řízení ovariální činnosti	75
6.4.1 Gonadotropiny	75
6.4.2 Gonadoliberin a jeho analoga	75
6.4.3 Neurotransmitterové systémy ovlivňující produkci gonadoliberinu	76
6.4.4 Zpětnovazebná regulace hypotalamo-hypofýzo-ovariální osy	77
6.4.5 Ostatní hormony se vztahem k ovariální funkci	78
6.5 Poruchy menstruačního cyklu	79
6.5.1 Formální klasifikace poruch ovariální funkce	79
6.5.2 Hormonální klasifikace poruch menstruačního cyklu	79
6.5.3 Poruchy menstruačního cyklu podle místa vzniku	80
6.5.4 Vyšetření poruch menstruačního cyklu	84
6.5.5 Léčba poruch menstruačního cyklu	85
6.5.6 Problémy spojené s menstruačním cyklem	87

6.6 Patologie androgenů u ženy	89	9.10 Sexuální násilí	125
6.6.1 Hyperandrogenní stavy	89	9.10.1 Sexuální zneužívání dětí	125
6.6.2 Hypoandrogenní stavy	89	9.10.2 Zásilnění dospělých osob	125
6.7 Prepuberta a puberta	89	9.10.3 Vyšetření a léčba obětí znásilnění	125
6.7.1 Novorozenecké období	89	10 Endometrióza (Aleš Roztočil)	127
6.7.2 Dětské období	89	10.1 Incidence a prevalence endometriózy	128
6.7.3 Endokrinologie ženské puberty	90	10.2 Etiologie endometriózy	128
6.7.4 Somatické změny během ženské puberty	90	10.3 Výskyt endometriózy	128
6.7.5 Předčasná puberta (pubertas praecox)	90	10.4 Klasifikace a klinické příznaky endometriózy	129
6.7.6 Opožděná puberta (pubertas tarda)	90	10.4.1 Klasifikace endometriózy	129
6.8 Klimakterium a postmenopauza	91	10.4.2 Klinické příznaky endometriózy	129
6.8.1 Obecné úvahy	91	10.5 Diagnostika endometriózy	130
6.8.2 Endokrinologie perimenopauzy a postmenopauzy	91	10.6 Prevence endometriózy	132
6.8.3 Klinika perimenopauzy	92	10.7 Léčba endometriózy	132
6.8.4 Klinika postmenopauzy	92	10.8 Rekurence	133
6.8.5 Hormonální substituce	93	11 Chronická pánevní bolest (Aleš Roztočil)	135
7 Ultrazvuk v gynekologii (Roman Peschout)	95	11.1 Původ, typy a výskyt chronické pánevní bolesti	136
7.1 Princip zobrazení	96	11.2 Vyšetření při chronické pánevní bolesti	136
7.2 Výhody vyšetření	96	11.3 Příčiny chronické pánevní bolesti a jejich léčba	137
7.3 Přístupy k vyšetření	96	11.3.1 Gynekologické příčiny chronické pánevní bolesti a jejich léčba	137
7.4 Využití ultrazvuku v klinické praxi	97	11.3.2 Jiné příčiny chronické pánevní bolesti	137
7.4.1 Zobrazení orgánů a cév malé pánve	97	11.4 Cíle diagnostiky a léčby chronické pánevní bolesti ...	137
7.4.2 Využití ultrazvuku v některých gynekologických specializacích	98	12 Gynekologie dětí a dospívajících (Dionýz Dvořák) ...	139
8 Antikoncepce, intercepce, sterilizace (Pavel Čepický)	105	12.1 Historie dětské gynekologie	140
8.1 Antikoncepce	106	12.2 Rozdělení dětského věku	140
8.1.1 Obecné úvahy o antikoncepci	106	12.3 Anatomický vývoj v dětském věku	140
8.1.2 Metody antikoncepce, které nevyžadují lékařský dohled	107	12.4 Pohlavní dospívání a sexuální vývoj	144
8.1.3 Nitroděložní antikoncepce	108	12.4.1 Normální puberta	144
8.1.4 Gestagenní antikoncepce	109	12.4.2 Menarché	145
8.1.5 Nitroděložní hormonální systém	109	12.4.3 Klasifikace vývoje puberty	145
8.1.6 Kombinovaná hormonální antikoncepce	111	12.4.4 Tělesné známky pohlavního dospívání	145
8.2 Intercepce	114	12.4.5 Sexuální vývoj	146
8.2.1 Mechanismus účinku hormonální intercepce	114	12.5 Hormonální regulace dospívání	146
8.2.2 Používání a spolehlivost hormonální intercepce	114	12.6 Vyšetřovací metody	146
8.2.3 Metody hormonální intercepce	114	12.6.1 Anamnéza	146
8.3 Sterilizace	114	12.6.2 Gynekologické vyšetření	147
8.3.1 Právní úprava	114	12.6.3 Ultrazukové vyšetření	148
8.3.2 Spolehlivost, zdravotní následky a komplikace sterilizace	115	12.6.4 Hormonální funkční cytologie	149
8.3.3 Technika ženské sterilizace	115	12.6.5 Další vyšetření	149
8.3.4 Technika mužské sterilizace	115	12.7 Poruchy pohlavního dospívání	150
9 Sexualita ženy, její poruchy, sexuální násilí a znásilnění (Aleš Roztočil)	117	12.7.1 Předčasná puberta	150
9.1 Sexualita ženy	118	12.7.2 Retardace pohlavního dospívání	152
9.2 Sexuální fyziologie	118	12.8 Vrozené vývojové vady rodidel a poruchy diferenciace rodidel	154
9.2.1 Fyziologie pohlavního styku	118	12.8.1 Vývojové vady pohlavních žláz	154
9.3 Typy žen podle sexuální reaktivity	119	12.8.2 Intersexuální malformace	154
9.4 Sexualita a těhotenství	122	12.8.3 Vývojové vady odvodných cest pohlavních	155
9.5 Sexualita ve stáří	122	12.9 Nepravidelnosti utváření a uložení vnitřních rodidel	158
9.6 Faktory ovlivňující sexualitu ženy	122	12.10 Záněty rodidel	159
9.7 Identifikace sexuálních problémů	123	12.10.1 Vulvovaginitida	159
9.8 Sexuální dysfunkce	124	12.10.2 Adnexitida	162
9.9 Sexuální aberace	124	12.11 Synechia vulvae infantum	163
		12.12 Krvácení z rodidel	164
		12.13 Poruchy menstruačního cyklu	166
		12.13.1 Primární amenorea	166
		12.13.2 Sekundární amenorea	166

12.13.3	Juvenilní metroragie	167	14.3.1	Postup při provedení umělého ukončení těhotenství	212
12.13.4	Dysmenorea	169	14.3.2	Metody provedení interrupce	212
12.14	Náhlé příhody v dětské gynekologii	169	14.3.3	Komplikace umělého ukončení těhotenství	214
12.15	Kožní choroby rodidel	170	14.4	Mimoděložní těhotenství, ektopická gravidita	215
12.16	Gynekologické nádory v dětském věku	171	14.4.1	Frekvence výskytu	215
12.16.1	Nádory zevních rodidel	171	14.4.2	Klasifikace a lokalizace mimoděložního těhotenství	215
12.16.2	Nádory pochvy	172	14.4.3	Rizikové faktory mimoděložního těhotenství	215
12.16.3	Nádory dělohy	174	14.4.4	Etiologie	217
12.16.4	Nádory vaječníku	174	14.4.5	Patofyziologie	217
12.17	Hormonální léčba a antikoncepce	177	14.4.6	Příznaky mimoděložního těhotenství	218
12.17.1	Kontracepce	177	14.4.7	Stanovení diagnózy	218
12.17.2	Terapeutické využití antikoncepce u mladistvých	178	14.4.8	Léčba mimoděložního těhotenství	219
12.18	Operační výkony v dětské gynekologii	179	14.4.9	Vzácné lokalizace mimoděložního těhotenství	220
12.18.1	Operační léčba traumat a posttraumatických změn	180			
12.18.2	Operace otevírací	180			
12.18.3	Operace plastické	180			
12.18.4	Operace pochvy	180			
12.18.5	Abdominální operace	181			
12.19	Balneoterapie	181			
12.20	Právní aspekty v dětské gynekologii	182			
12.20.1	Znásilnění a pohlavní zneužívání	182			
12.20.2	Posuzování úrazů	183			
12.20.3	Pracovní neschopnost a sporty	184			

16.3	Podíl fyziologických změn na charakteru a rozsahu poranění	249	19.6.1	Stresová inkontinence	296
16.4	Diagnostická rozvaha a plán vyšetření	249	19.6.2	Urgentní inkontinence	297
16.5	Psychologické aspekty	249	19.6.3	Smišená inkontinence	298
16.6	Popis traumatizujícího objektu	250	19.7	Vyšetřovací (diagnostické) metody u ženy s inkontinencí moči	298
16.7	Podezření na sexuální násilí	250	19.7.1	Minimální diagnostický program	298
16.8	Diagnostický postup	251	19.7.2	Specializovaný diagnostický program	301
16.9	Riziko skrytého poranění uretry	252	19.8	Léčba inkontinence moči	305
16.10	Léčba konzervativní nebo operační, primární či odložená	253	19.8.1	Obecné zásady terapie inkontinence	305
16.11	Pohlavní styk a poranění ženského genitálu	253	19.8.2	Konzervativní terapie inkontinence	305
			19.8.3	Chirurgická terapie stresové inkontinence moči	312
17	Nezhoubné (benigní) nádory rodidel (Aleš Roztočil)	257	20	Onkogynekologie (Lubomír Slaviček, Petr Šafář, Aleš Roztočil)	317
17.1	Nezhoubné nádory vulvy	258	20.1	Úvod do problematiky zhoubných nádorů rodidel (Lubomír Slaviček)	318
17.1.1	Nepravé nádory	258	20.1.1	Karcinogeneze a nádorový růst	318
17.1.2	Nenádorová epitelová onemocnění	258	20.1.2	Epidemiologie gynekologických nádorů ...	318
17.1.3	Nezhoubné nádory vulvy	259	20.1.3	Vyšetřovací metody	319
17.2	Nezhoubné nádory pochvy	259	20.1.4	Stanovení rozsahu nádorového onemocnění	319
17.2.1	Nenádorové změny	259	20.1.5	Komplexní onkologická centra a týmová spolupráce v onkogynekologii	320
17.2.2	Nepravé nádory	259	20.1.6	Operační léčba (Aleš Roztočil)	320
17.2.3	Nezhoubné nádory pochvy	259	20.1.7	Radioterapie	322
17.3	Nezhoubné nádory děložního hrdla	260	20.1.8	Chemoterapie	325
17.3.1	Nepravé nádory	260	20.1.9	Biologická léčba	328
17.3.2	Nezhoubné nádory děložního hrdla	260	20.1.10	Hormonální léčba	328
17.4	Nezhoubné nádory děložního těla	260	20.1.11	Podpůrná léčba	328
17.4.1	Mezenchymální nádory děložního těla	260	20.1.12	Hodnocení efektu léčby a doby přežití ...	329
17.4.2	Epiteliální nádory děložního těla	262	20.1.13	Dispenzarizace	330
17.5	Nezhoubné nádory vejcovodu	262	20.2	Nádory vulvy (Petr Šafář)	330
17.6	Nezhoubné nádory vaječníku	262	20.2.1	Prekancerózy vulvy	330
17.6.1	Nepravé nádory vaječníku	262	20.2.2	Zhoubné nádory vulvy	330
17.6.2	Pravé benigní nádory vaječníku	262	20.3	Nádory vaginy (Petr Šafář)	333
18	Poruchy statiky pánevního dna (Ladislav Krofta)	265	20.3.1	Prekancerózy vaginy	333
18.1	Dysfunkce pánevního dna	266	20.3.2	Zhoubné nádory vaginy	334
18.2	Výskyt poruchy statiky pánevního dna v populaci ...	266	20.3.3	Sekundární nádory vaginy	336
18.3	Základní rizikové faktory	266	20.4	Nádory děložního hrdla (Petr Šafář)	336
18.3.1	Možné negativní vlivy porodu na dno pánevní	267	20.4.1	Epidemiologie	336
18.4	Vyšetřovací metody u žen s poruchou statiky pánevního dna	268	20.4.2	Etiopatogeneze	337
18.4.1	Anamnéza	268	20.4.3	Patogeneze maligní transformace buňky ...	337
18.4.2	Gynekologické vyšetření	273	20.4.4	Prekancerózy děložního hrdla	338
18.4.3	Zobrazovací vyšetření pánevního dna	276	20.4.5	Cytologická diagnostika prekanceróz a karcinomu děložního hrdla	338
18.5	Léčba pacientek s poruchou statiky pánevního dna ...	279	20.4.6	Kolposkopie	340
18.5.1	Konzervativní léčba	279	20.4.7	Klinický obraz a diagnostika	340
18.5.2	Chirurgická léčba	279	20.4.8	Prognostické faktory	341
19	Inkontinence moči (Jaroslav Feyereisl)	285	20.4.9	TNM a FIGO klasifikace nádorů děložního hrdla	341
19.1	Výskyt (prevalence) mikčních obtíží v populaci	286	20.4.10	Léčba	341
19.2	Základní rizikové faktory spojované s inkontinencí moči	289	20.5	Nádory děložního těla (Petr Šafář)	343
19.3	Základní anatomie dolních močových cest u ženy ...	289	20.5.1	Epidemiologie	343
19.3.1	Závěsný aparát	289	20.5.2	Etiopatogeneze	343
19.3.2	Podpůrný aparát (svaly malé pánve)	290	20.5.3	Klinický obraz, diagnostika a histopatologie	344
19.3.3	Močový měchýř	291	20.5.4	Prognostické faktory	346
19.3.4	Močová trubice	291	20.5.5	TNM a FIGO klasifikace nádorů děložního těla	346
19.3.5	Pochva	292	20.5.6	Léčba	346
19.4	Mikční cyklus	293	20.5.7	Sarkomy děložního těla	347
19.4.1	Inervace dolních močových cest	293	20.6	Zhoubné nádory ovaria (Petr Šafář)	348
19.5	Mechanismus kontinence u ženy	296			
19.6	Definice a klasifikace inkontinence moči	296			

26.1.2 Chronický vulvovaginální diskomfort	432	29.3.1 Kritické etapy ve vývoji ženy z biologického hlediska	458
26.1.3 Bizarní potíže lokalizované do genitálu	433	29.3.2 Kritické etapy ve vývoji ženy ze sociálního hlediska	458
26.1.4 Normální stav vnímaný jako nemoc	433	29.4 Porodní asistentka na gynekologickém oddělení	459
26.2 Příznaky spojené s menstruačním cyklem	433	29.4.1 Ošetrovatelská péče o ženu v souvislosti s gynekologickou operací	459
26.2.1 Psychologie menstruace	433	29.4.2 Ošetrovatelská péče o ženu při malém gynekologickém výkonu	460
26.2.2 Primární dysmenorea	433	29.4.3 Ošetrovatelská péče o ženu se zánětlivým onemocněním	460
26.2.3 Premenstruační syndrom	433	29.4.4 Ošetrovatelská péče o ženu s nádorovým onemocněním	460
26.3 „Suprahypotalamické“ poruchy menstruačního cyklu	434	30 Etická a právní problematika v gynekologii <i>(Pavel Čepický)</i>	463
26.3.1 Primární změny neurotransmiterů	434	30.1 Některé etické problémy současné gynekologie	464
26.3.2 Změny hmotnosti a/nebo příjmu a výdeje energie	434	30.1.1 Sterilizace	464
26.3.3 Stres	435	30.1.2 Antikoncepce	464
26.3.4 Psychodynamické poruchy cyklu	435	30.1.3 Terapie sterility	464
26.3.5 Léčba „suprahypotalamických“ poruch menstruačního cyklu	435	30.1.4 Cervikální dysplazie	464
26.4 Psychologické aspekty somatických onemocnění ženského genitálu	435	30.1.5 Neočekávaný nález při operaci	465
26.4.1 Sterilita	435	30.1.6 Pozitivní reverz	465
26.4.2 Inkontinence moči	436	30.1.7 Negativní reverz	465
26.4.3 Nádory rodidel	436	30.1.8 Dříve vyslovená přání	465
26.4.4 Operace rodidel	437	30.1.9 Pacientky ve věku 15–18 let	465
26.4.5 Infekce genitálu	437	30.1.10 Pacientky mladší 15 let	465
27 Gynekologie v rozvojových zemích <i>(Ondřej Šimetka)</i>	439	30.2 Některé právní problémy současné gynekologie	466
27.1 Podmínky gynekologické péče v rozvojových zemích	440	30.2.1 Povinná mlčenlivost	466
27.2 Ženská obřízka (female genital mutilation, female genital cutting)	441	30.2.2 Informovaný souhlas (pozitivní reverz)	466
27.3 Porodnická pěstě	444	30.2.3 Postup lege artis	466
27.4 Aborty	447	30.2.4 Vitium artis	466
27.4.1 Spontánní aborty	447	30.2.5 Krajní nouze (ultimum refugium)	466
27.4.2 Nechtěná těhotenství – přerušení gravidity – „nebezpečný abort“	447	30.2.6 Sterilizace	467
27.4.3 Potraty na základě pohlaví plodu	449	30.2.7 Výzkum	467
27.5 Sexuální násilí	449	31 Kontrola kvality a systémy řízení kvality <i>v nemocnici (Alena Valová)</i>	469
27.6 Infertilita a sterilita	449	31.1 Kvalita – pojem, definice	470
27.7 Antikoncepce a sterilizace	450	31.2 Vývoj v systému řízení kvality	470
27.8 Hydatiformní moly	451	31.3 Principy hodnocení kvality	471
28 Prevence, dispenzarizace, indikace hospitalizace a pracovní neschopnost (Pavel Čepický)	453	31.4 Indikátory kvality	472
28.1 Prevence	454	31.5 Certifikace a akreditace	473
28.1.1 Preventivní prohlídka	454	31.6 Prognóza a budoucnost	475
28.1.2 Screening	454	Přílohy	477
28.1.3 „Preventivní terapie“	455	Příloha 1: Požadavky na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení ambulantních zdravotních služeb a na minimální personální zabezpečení ambulantních zdravotních služeb	478
28.2 Dispenzarizace	455	Příloha 2: Práva pacientů ČR	481
28.2.1 Benigní gynekologické diagnózy	455	Příloha 3: Etický kodex České lékařské komory	482
28.2.2 Prekancerózy a nádory rodidel	455	Použitá a doporučená literatura	484
28.2.3 Senologie	456	Rejstřík	485
28.3 Indikace hospitalizace	456	Souhrn	509
28.4 Pracovní neschopnost	456	Summary	510
29 Porodní asistentka v péči o ženu <i>(Alena Valová, Petra Doucková)</i>	457		
29.1 Základní potřeby člověka	458		
29.2 Problematika komunikace v péči o ženu	458		
29.3 Kritické etapy ve vývoji ženy	458		

Přehled použitých zkratek

ACOG	Americká kolej gynekologů a porodníků (American College of Gynaecology and Obstetrics)
ACTH	adrenokortikotropní hormon
AFP	alfa-fetoprotein
AGC-FN	atypické žlázné buňky pravděpodobně neoplastické (atypical glandular cells favour neoplastic)
AGC-NOS	atypické žlázné buňky nespecifikované (atypical glandular cells not otherwise specified)
aGnRH	agonisté gonadoliberinu
AGS	adrenogenitální syndrom
AH	asistovaný hatching
AIS ¹	adenokarcinom in situ
AIS ²	syndrom necitlivosti k androgenům (androgen insensitivity syndrome)
ALH	atypická lobulární hyperplazie
antGnRH	antagonisté gonadoliberinu
APL-TENS	acupuncture like TENS
AR	asistovaná reprodukce
ARDS	syndrom respirační tísně dospělých (adult respiratory distress syndrome)
ASC-H	atypické dlaždicové buňky, nelze vyloučit HSIL (atypical squamous cells cannot exclude HSIL)
ASC-US	atypické dlaždicové buňky neurčitého významu (atypical squamous cells of undetermined significance)
AUC	plocha pod křivkou (area under the curve)
AUGS	Americká urogynekologická společnost (American Urogynecologic Society)
BMI	body mass index
BWR	Bordetova-Wassermannova reakce
CAH	kongenitální adrenální hyperplazie (congenital adrenal hyperplasia)
cAMP	cyklický adenosinmonofosfát
CAP	Kolej amerických patologů (College of American Pathologists)
CAR	centrum asistované reprodukce
CBG	globulin vážící glukokortikoidy, transkortin
CBVAD	vrozené oboustranné chybění chlamovodů (congenital bilateral absence of vas deferens)
CEA	karcinoembryonální antigen (carcinoembryonal antigen)
CFI	color flow imaging
CFTR	cystic fibrosis transmembrane regulator (membránový přenašeč typu chloridového kanálu)
cGMP	cyklický guanosinmonofosfát
CN-EMG	koncentrická jehlová elektromyografie (concentric needle electromyography)
COC	kombinovaná orální kontracepce (combined oral contraception)
COX-1	cyklooxygenáza 1
COX-2	cyklooxygenáza 2
CR	počítačová radiografie (computer radiography)
CRP	C-reaktivní protein
CRT	konformní radioterapie
CT	počítačová tomografie
CTCAE	kritéria běžné toxicity vedlejších účinků (common toxicity criteria for adverse effects)
CVS	biopsie choriových klků (chorionic villi sampling)
CYP21	genová mutace způsobující deficit 21-hydroxylázy
ČGPS	Česká gynekologická a porodnická společnost
DCIS	duktální karcinom in situ
DES	diethylstilbestrol
DHEA	dehydroepiandrosteron
DHEAS	dehydroepiandrosteronsulfát
DIC	diseminovaná intravaskulární koagulopatie
DMPA	depotní medroxyprogesteron acetát

DMSO	dimetylsulfoxid
DPD	dysfunkce pánevního dna
DUB	dysfunkční děložní krvácení (dysfunctional uterine bleeding)
EBRT	telegamaterapie (external beam radiotherapy)
EE	etinylestradiol
EGFR	receptor epidermálního růstového faktoru (epidermal growth factor receptor)
EPS	zvýrazněné místo placentace (exaggerated placental site)
ESGE	Evropská společnost gynekologické laparoskopie (European Society of Gynecologic Endoscopy)
ESMO	European Society for Medical Oncology
ETT	epiteliální trofoblastický tumor (epitheloid trophoblastic tumor)
EUSOMA	European Society of Mastology
FAI	index volných androgenů
FDA	Food and Drug Administration (Úřad pro kontrolu léčiv a potravinových výrobků – v USA)
FGC	female genital cutting (rituální obřízka žen)
FGM	female genital mutilation (rituální obřízka žen)
FIGO	Mezinárodní federace gynekologů a porodníků (Fédération internationale des gynécologues et obstétriciens)
FISH	fluorescenční in situ hybridizace (fluorescence in situ hybridization)
FSH	folikuly stimulující hormon
FW	sedimentace erytrocytů
GABA	kyselina gama-aminomáselná (gamma aminobutyric acid)
G-CSF	granulocytární kolonie stimulující faktor (granulocyte-colony stimulating factor)
GEU	mimoděložní těhotenství (graviditas extrauterina)
GnRH	gonadotropin releasing hormon, gonadoliberin
GWS	celogenomový screen (genome-wide screen)
hCG	lidský choriový gonadotropin
HELLP syndrom	hemolysis, elevated liver enzymes, low platelet count syndrome
HM	hyperaktivní měchýř
hMG	lidský menopauzální gonadotropin
HPV	lidský papilomavirus (human papillomavirus)
HR-HPV	vysoce rizikové HPV (high risk HPV)
HRT	hormonální substituční terapie (hormone replacement therapy)
HSG	hysterosalpingografie
HSIL	vysoký stupeň dlaždicové intraepitelové léze (high grade squamous intraepithelial lesion)
HSS	hyperstimulační syndrom
HSV	herpes simplex virus
CH	choriokarcinom
ICS	Mezinárodní společnost pro kontinenci (International Continence Society)
ICSI	intracytoplazmatická injekce spermie (intracytoplasmic sperm injection)
ICU syndrom	syndrom jednotky intenzivní péče (intensive care unit syndrome)
IDS	interval debulking surgery
IGRT	obrazem řízená radioterapie (image guided radiotherapy)
IMRT	radioterapie s modulovanou intenzitou (intensity modulated radiotherapy)
ISD	nedostatečnost vnitřního sfinkteru (intrinsic sphincter deficiency)
IUD	nitroděložní tělísko (intrauterine device)
IUI	intrauterinní inseminace
IVF	in vitro fertilizace
JCI	Mezinárodní spojené akreditační komise (Joint kommission international)
KOMD RS	Komise odborníků pro mamární diagnostiku Radiologické společnosti
LAVH	laparoskopicky asistovaná vaginální hysterektomie
LCIS	lobulární karcinom in situ
LEEP	výkony elektrickou excizní kličkou (loop electrical excisional procedures, loop electrosurgical excision procedures)
LG	lymfografie
LH	luteinizační hormon
LLETZ	excize transformační zóny velkou kličkou (large loop excision of transformation zone)
LN	lobulární neoplazie
LNG-IUS	nitroděložní hormonální systém s levonorgestrem (levonorgestrel-intrauterine system)
LR-HPV	nízce rizikové HPV (low risk HPV)
LSH	laparoskopická supracervikální hysterektomie
LSIL	nízký stupeň dlaždicové intraepitelové léze (low grade squamous intraepithelial lesion)
LUF	syndrom neprasklého folikulu (luteinised unruptured follicle)

LUNA	laparoskopické přerušení uterosakrálních ligament
MAPK	proteinová kináza aktivovaná mitogeny (mitogen-activated protein kinase)
MESA	mikrochirurgická aspirace spermií z nadvarlete (microchirurgical epididymal sperm aspiration)
MHC	mola hydatidosa completa
MHP	mola hydatidosa partialis
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MKN-O	Mezinárodní klasifikace nemocí pro onkologii
MOP	mikrobní obraz poševní
MP	mola proliferans
MPA	multiplanární analýza
MTHFR	metyltetrahydrofolátreduktáza
MUP	motor unit potential
MVA	ruční vakuová pumpa (manual vacuum aspiration)
NCCN	Národní onkologická síť (National Comprehensive Cancer Network)
NCI	Národní onkologický institut (National Cancer Institute)
NMR	nukleární magnetická rezonance
NSA	nesteroidní antirevmatika
NST	no special type
OAB	hyperaktivní měchýř (overactive bladder)
OGTT	orální glukózový toleranční test
OHSS	ovariální hyperstimulační syndrom
PCNA	jaderný antigen proliferujících buněk (proliferating cell nuclear antigen)
PCOS	syndrom polycystických ovarií
PCR	polymerázová řetězová reakce (polymerase chain reaction)
PGD	preimplantační genetická diagnostika
PGE	prostaglandin E
PGS	preimplantační genetický screening
PID	pánevní zánětlivá nemoc (pelvic inflammatory disease)
PMDD	premenstruační dysforická porucha
PMS	premenstruační syndrom
POF	předčasné ovariální vyhasnutí (premature ovarian failure)
POP	prolaps pánevních orgánů (pelvic organ prolaps)
POP-Q	pelvic organ prolapse quantification system
POS	předčasné ovariální selhání
PRL	prolaktin
PSI	invaze v místě placenty (placental site invasion)
PSTT	nádor trofoblastu lokalizovaný v místě placenty (placental site trophoblastic tumor)
PTI	perzistující trofoblastická invaze
PTN	perzistující trofoblastická nemoc
RCOG	Královská kolej porodníků a gynekologů (Royal College of Obstetrics and Gynaecology)
RECIST	response evaluation criteria in solid tumors
RIA	radioimunologická analýza (radioimmunoassay)
RNA	ribonukleová kyselina
RRR	rychlá reaginová reakce
SAK ČR	Spojená akreditační komise České republiky
SANS	Stollerův stimulátor aferentních nervů
SCC	squamous cell carcinoma antigen (nádorový marker)
SERM	selektivní modulátory estrogenních receptorů
SGS	Gynekologicko-chirurgická společnost (Society of Gynecologic Surgeons)
SHBG	globulin vážící pohlavní hormony (sex hormone binding globulin)
SIM	stresová inkontinence moči
SLN	sentinelová lymfatická uzlina (sentinel lymph node)
SLNB	biopsie sentinelové lymfatické uzliny (sentinel lymph node biopsy)
SNP	jednonukleotidové polymorfismy (single nucleotide polymorphisms)
SSRI	selektivní inhibitory zpětného vychytávání serotoninu (selective serotonin reuptake inhibitor)
STD	nemoci přenášené pohlavním stykem (sexually transmitted diseases)
SÚJB	Státní ústav pro jadernou bezpečnost
TBG ¹	globulin vážící testosteron (testosterone-binding globulin)
TBG ²	globulin vážící tyroxin (thyroxin-binding globulin)
TDLU	terminální dukto-lobulární jednotka (terminal ducto-lobular unit)
TEN	trombembolická nemoc
TENS	transkutánní elektrická neurostimulace